

Vodnik z mednarodno licenco IFMGA predstavlja najvišji mednarodni vodniški standard v gorah in je edini, ki je uradno usposobljen za vodenje na kratki vrvi. Ta metoda je ključna za varno in učinkovito gibanje v stopničastem poletu (skala) ter v ustreznih nakloninah pobočij in grebenov pozimi (sneg).

Foto: Klemen Gričar

Kdo, kaj, kako in zakaj

Pridobitno vodenje v slovenskih gorah

Vodenje v gorah ima na Slovenskem dolgo tradicijo. V začetkih so bili vodniki večinoma domačini, ki so na turah spremljali "raziskovalce" gorskega sveta. Tedaj so sloveli predvsem vodniki z bovškega in zgornjesavskega področja. Pozneje, skupaj z razvojem turizma in bolj množičnega planinstva, pa je bilo treba usposabljanje vodnikov formalizirati.

Prvi, ki je na Slovenskem dobil vodniško izkaznico, je bil Simon Pinter iz Mojstrane davnega leta 1877.² Do konca devetdesetih let prejšnjega stoletja se je vodništvo pri nas razvijalo predvsem v okviru krovne planinske organizacije, danes poimenovane Planinska zveza Slovenije (PZS³), razumljivo pa je, da je razvoj nihal glede na različne družbene razmere, v katerih se je naša domovina znašla. Ker se danes z vodništvom v gorah na območju Slovenije ukvarja precej različnih vrst vodnikov, je namen tega prispevka

vsaj v osnovi razjasniti zakonodajne in strokovne pravice ter dolžnosti posameznih vrst vodnikov. S praktičnega vidika želimo uporabnikom olajšati odločitev o vodniških storitvah – kakšnega vodnika naj si za določen tip ture izberejo, da bo tura kar se da prijetno in varno doživetje. Preden se lotimo glavnega dela, je treba omeniti še nekaj, kar pri branju velja upoštevati. Prispevek je namenjen izključno pregledu trenutnega stanja na področju pridobitnega vodenja v slovenskem gorskem svetu in v nobenem pogledu ne posega na področje prostovoljnega vodništva, ki ga v okviru PZS opravlja preko tisoč tristo registriranih vodnikov PZS. Tovrstno vodenje predstavlja enega od temeljev delovanja PZS in planinstva na Slovenskem ter na ta način omogoča in bogati dejavnost planinskih

¹ Združenje gorskih vodnikov Slovenije in Fakulteta za šport Univerze v Ljubljani.

² Mikša P., Ajlec K. (2011). Slovensko planinstvo/Slovene mountaineering. Planinska zveza Slovenije, Ljubljana.

³ www.pzs.si

društev po celi Sloveniji. Omeniti velja tudi dejstvo, da relativno obsežen del vodenja v slovenskih gorah izvajajo diplomanti Fakultete za šport na planinskih turah v okviru šolskega športa. Ti si usposobljenost za vodenje pridobijo v teku študija pri predmetih Planinstvo, Turno smučanje in Aktivnosti v naravi.⁴

Zakonodaja

Ker gre pri pridobitnem vodenju za regulirano dejavnost, je smiselno najprej na kratko osvetliti zakonodajno podlago. Vodenje v gorah na Slovenskem trenutno urejata dva zakona, in sicer Zakon o gorskih vodnikih (ZGV)⁵ in Zakon o športu.⁶ Prvi se nanaša izključno na dejavnost gorskih vodnikov, članov Združenja gorskih vodnikov Slovenije,⁷ in navaja pogoje ter omejitve opravljanja gorskega vodniškega dela in na nek način celostno ureja poklicno delovanje vodnikov v gorah. Drugi, sicer splošni zakon za področje športa, pa ureja dejavnost strokovnih delavcev v športu, med katere sodijo tudi vodniki PZS. Ti lahko na podlagi omenjenega zakona in v okviru pridobljene vodniške kategorije pridobitno opravljajo vodniško dejavnost na področju Slovenije. Seveda je treba za opravljanje tovrstne vodniške dejavnosti ustrezno urediti tudi poslovni status posameznika oz. organizacije, za katero posameznik vodenje opravlja (samostojni podjetnik, družba z omejeno odgovornostjo ipd.), ter poskrbeti za ustrezno zavarovanje odgovornosti.

Kako izbrati pravega vodnika

Ko se nekdo odloči, da bo za določeno turo v gore najel vodnika, takoj naleti na vprašanje, katerega vodnika naj izbere. Nepoznavalcem se morebiti zdi odločitev težka in na prvi pogled se lahko komu zazdi, da stvari na področju vodništva na Slovenskem niso jasno določene. Vendar pa vsaj z vidika zakonodaje ni tako. Če pri izbiri vodnika za trenutek pustimo ob strani osebne preference, je prvi in ključni dejavnik, ki mora vplivati na naš izbor, licenca, ki jo posamezni vodnik ima. Ta nam jasno pokaže, kakšni so minimalna raven znanja, sposobnosti in izobraževanje, ki ga je posameznik opravil, da je določeno licenco pridobil. Kot je bilo zapisano, lahko v naših gorah legalno pridobitno vodenje opravljajo gorski vodniki in vodniki PZS. Od lanskega leta je na Slovenskem prisotno tudi Združenje planinskih vodnikov Slovenije, ki združuje vodnike z licenco UIMLA.⁸ Ta je poleg IFMGA edina mednarodno priznana licenca, ki omogoča pridobitno vodenje po celotnem svetu. Glavna razlika med obema je, da za razliko od vodnikov IFMGA, ki lahko vodijo ture vseh težavnosti in tehničnih zahtevnosti

v vsakršnem gorskem terenu, lahko vodniki UIMLA vodijo le ture, pri katerih za gibanje ne potrebujemo plezalne opreme in za napredovanje ni potrebno varovanje na kratki vrvi oz. plezanje v navezi. Prav tako vodniki UIMLA ne smejo voditi turnega smučanja in tur, ki potekajo po ledeniškem terenu. Na ledenikih lahko izjemoma vodijo le takrat, kadar preko njih poteka nacionalno/mednarodno sprejeta in označena pot ter za njihovo prečkanje ni potrebna uporaba tehnične opreme (plezalni pas in vrv). Ker dejavnosti vodnikov z UIMLA licenco na področju Slovenije še ne ureja noben zakonski akt, le-ti niso vključeni v pregled. V nadaljevanju sta na kratko predstavljena dva glavna profila vodnikov, ki lahko trenutno opravljajo pridobitno vodniško dejavnost na področju Slovenije (Tabela 1).

Gorski vodniki z licenco IFMGA

Slovenski gorski vodniki, člani Združenja gorskih vodnikov Slovenije (ZGVŠ), se že od konca prejšnjega tisočletja izobražujejo v skladu s standardi ter platformo IFMGA,⁹ na podlagi česar pridobijo poklic gorska vodnica / gorski vodnik. IFMGA, katere članica je ZGVŠ že od leta 1997, je mednarodno združenje

Vodenje v gorah ima na Slovenskem dolgo tradicijo. V začetkih so bili vodniki večinoma domačini, ki so na turah spremljali "raziskovalce" gorskega sveta. Pozneje, skupaj z razvojem turizma in bolj množičnega planinstva, pa je bilo treba usposabljanje vodnikov formalizirati.
Foto: Mitja Šorn

⁴ Jereb B., Debevec T., Burnik S. (2018). Planinstvo na Fakulteti za šport - od Golovca do Triglava. V: Triglav 240: program in knjižica izvečkov. Založba ZRC, Ljubljana.
⁵ <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO2117>

⁶ <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6853>

⁷ www.zgvs.si

⁸ Union of International Mountain Leader Associations.

⁹ International Federation of Mountain Guide Associations.

Katerega vodnika izbrati? Če pri izbiri vodnika za trenutek pustimo ob strani osebne preference, je prvi in ključni dejavnik, ki mora vplivati na naš izbor, licenca, ki jo posamezni vodnik ima. Ta nam jasno pokaže, kakšni so minimalna raven znanja, sposobnosti in izobraževanje, ki ga je posameznik opravil, da je določeno licenco pridobil.

Foto: Matevz Vukotič

gorskih vodniških organizacij. Licenca IFMGA predstavlja edino svetovno prepoznano ter uradno priznано dovoljenje za komercialno vodenje vseh vrst tur v gorah. Po zahtevnih pristopnih pogojih (alpinistične izkušnje v skali, snegu in ledu ter turno smučanje) izobraževanje traja osemdeset do sto dvajset dni v obdobju štirih do petih let, v okviru katerih se bodoči gorski vodniki seznaniijo z vsemi vidiki vodenja različnih tur v gorah. Vodnik z mednarodno licenco IFMGA torej predstavlja najvišji mednarodni vodniški standard v gorah in je edini, ki je uradno usposobljen za vodenje na kratki vrvi. Ta metoda je ključna za varno in učinkovito gibanje v stopničastem in raznolikem svetu poleti (skala) ter v ustreznih nakloninah pobočij in grebenov pozimi (sneg).

Vodniki Planinske zveze Slovenije

Vodniki PZS prihajajo iz sistema izobraževanja vodnikov, ki ga vodi in usmerja Vodniška komisija pri PZS. Ta izobraževalni sistem je v prvi vrsti namenjen prostovoljnemu vodništvu. Kljub temu se lahko posamezni vodniki PZS odločijo, da pridobljeno strokovno usposobljenost uporabijo tudi za izvajanje pridobitne vodniške dejavnosti. Vodniki PZS se med seboj razlikujejo po ravni usposobljenosti oz. kategorijah vodenja, ki so jih v teku izobraževanja pridobili.

Za vsako posamezno kategorijo so potrebni posebni vstopni pogoji (določeno število tur in izkušnje). Trenutno lahko vodniki PZS pridobijo različne kategorije vodenja, ki jim omogočajo vodenje različnih tur (od lahkih do zahtevnih tur poleti ter do lahkih zimskih tur in turnih smukov). Izobraževanje za posamezno kategorijo traja med sedem in deset dni. V skladu z omenjeno zakonodajo lahko vodniki PZS pridobitno vodijo na turah v okviru svojih kategorij, kar v veliki večini primerov predstavljajo lahke pohodniške ture v kopnih razmerah. V skladu z ZGV pa ne smejo voditi tur, pri katerih je potrebna uporaba vrvene tehnike tako v kopnih kot tudi v snežnih razmerah. Omembe vredno je tudi dejstvo, da lahko vodniki PZS legalno opravljajo pridobitno dejavnost izključno na področju Slovenije, in ne v tujini, saj je pravna podlaga za njihovo delo nacionalnega značaja. Obenem morajo pri tovrstnem pridobitnem vodenju upoštevati pravilnik o številu vodenih, ¹⁰ ki natančno opredeljuje maksimalno število vodenih gostov na vodnika PZS glede na težavnost posamezne ture (npr. na zelo zahtevnih turah sta vodnik – gost v razmerju 1:1). V okviru PZS sedaj na podlagi novega

¹⁰ https://www.pzs.si/javno/vk_besedila/stevilo_vodenih.pdf

Tabela 1. Povzetek ključnih značilnosti posameznih vodniških profilov (licenc), ki pridobitno vodniško dejavnost opravljajo v slovenskih gorah

Vrsta vodnika	Vrste vodenih tur	Geografske omejitve	Spletišče in kontakt	Logotip/Znak
gorski vodnik z licenco IFMGA	vse vrste tur vseh težavnosti v vseh letnih časih	celoten svet	www.zgvs.si info@zgvs.si	
vodnik PZS	pohodniške/planinske ture oz. ture v okviru pridobljene licence Omejitev: ture na ledenikih in ture, kjer je potrebna uporaba vrhne tehnike	izključno na področju Slovenije	https://vk.pzs.si/ info@pzs.si	

Zakona o športu potekajo prilagoditve trenutnega sistema vodništva v nacionalni sistem strokovnih delavcev v športu (I. in II. stopnja), ki bo predvidoma v kratkem omogočil prilagojene nazive brez večjih vsebinskih sprememb.

Pomen ustrezne usposobljenosti

Za lažjo odločitev, katere vrste vodnika potrebujete za določeno turo, so v Tabeli 2 predstavljene izbrane ture in ustrezni vodniki (licence), ki lahko formalno-pravno vodijo tovrstne ture. Kljub temu da je prvotni namen prispevka osvetliti stanje vodništva v slovenskem gorskem prostoru, je v tabelo dodanih tudi nekaj bližnjih in bolj priljubljenih tur v Alpah. Ustrezna vodniška licenca je torej eden od ključnih dejavnikov, ki posamezniku zagotavlja, da ob najemu vodnika dobi ustrezno usposobljeno osebo, ki bo naredila "vse", da bo tura potekala varno in uspešno. Jasno pa je tudi, da je cena vodniške storitve na eni strani pogojena z usposobljenostjo vodnika in na drugi strani (predvsem) z zahtevnostjo ture. Najem ustrezno licenciranega vodnika poleg strokovnosti zagotavlja tudi ustrezno zavarovanje odgovornosti, kar v pogosto surovem gorskem okolju ni zanemarljivo. Zavedati pa se moramo dejstva, da na področju pridobitnega vodništva v naših gorah delujejo tuji in domači posamezniki, ki formalno niso ustrezno usposobljeni oz. izobraženi za vodenje. Najmanjše takšnih posameznikov za vodenje nosi precejšnjo mero osebnega tveganja in je s formalnega in odgovornostnega vidika močno odsvetovano. Naj si tu dovolim še nasvet vsem "vodnikom", ki se ukvarjajo s pridobitnim vodenjem v gorah brez ustreznih licenc in zavarovanj. Vodniško delo je že po naravi relativno visoko tvegano, opravljanje tovrstnega dela brez ustreznih licenc pa ni povezano le z osebo, marveč tudi s potencialno odškodninsko/kazensko odgovornostjo. Zato se zdi precej bolj smiselno poskrbeti za ustrezno usposobljenost in licenco za svoje delo ter voditi le ture, ki jih pridobljena licenca pokriva. Ob koncu velja omeniti še dejstvo, da je – čeprav Zakon o športu omogoča pridobitno delo tudi drugim strokovnim delavcem, ki se izobražijo v sistemu PZS (alpinistični inštruktor, inštruktor športnega plezanja) – njihova dejavnost

Tabela 2. Primeri vodenih tur doma in v soseščini ter ustrezne izbire vodnika

	Tura	Gorski vodnik (IFMGA)	Vodnik PZS*
Kopne ture	Grintovec (običajni pristop)	✓	✓
	Triglav (običajni pristop)	✓	✓*
	Triglav (po Slovenski smeri)	✓	✗
	Krniške skale (običajni pristop)	✓	✗
	Velika Cina (običajni pristop)	✓	✗
Snežne ture	Debela Peč s Pokljuke	✓	✓*
	Dovška Baba (turna smuka)	✓	✓**
	Dobrač	✓	✗
	Ankogel (turna smuka)	✓	✗
	Veliki Klek (običajni pristop)	✓	✗

Pri turah označenih z * oz. ** je za vodnike PZS potrebna ustrezna kategorija vodenja (* C ali D za kopne oz. zimske ture in ** G za turno smučarske ture).

izrecno omejena na izobraževanje (tj. izvajanje tečajev). Pri tej dejavnosti torej ne gre direktno za vodenje gostov, ampak izvajanje pedagoškega procesa, ki mora potekati v skladu s panožnimi normativi. Sicer se glede na trenutni razvoj pridobitnega vodništva v Sloveniji ni bati, da se ne bi "sivi" vodniški trg hitro in sam prečistil ter na ta način omogočil varen in uspešen obisk vsem tistim, ki si bodo obisk gora z vodnikom zaželeli. Na individualni ravni se bo ustrezno informirani posameznik brez težav odločil, komu bo, ne nazadnje, zaupal svoje življenje. Na sistemski ravni pa bo v prihodnje potrebna učinkovitejša koordinacija med vsemi deležniki, ki povezujejo vodniško dejavnost in ponudbo v gorah (PZS, ZGVS, MGRT,¹¹ STO¹² ter vse turistične agencije oz. podobni poslovni subjekti, ki tovrstne vodniške storitve ponujajo/prodajajo), da bo tudi ponudba vodenja, tako kot slovenski turizem na splošno, visokokakovostna, oz. kot radi rečemo, petzvezdična. Če se boste v prihodnje, ko se boste odločali za vodeni obisk domačih ali tujih gora, lažje odločili, katere vrste vodnika boste iskali, bo namen pričujočega prispevka dosežen. ●

¹¹ Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo.

¹² Slovenska turistična organizacija.